

Л.О. Анищенко
старша викладачка кафедри психології
ЧОППО ім. К.Д.Ушинського

ВИВЧЕННЯ ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЦИФРОВОГО БАТЬКІВСТВА ПЕДАГОГІВ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У сучасному світі відбувається трансформація інституту батьківства і відповідно його цінностей, відношення до виховання дітей. Батьківство або родительство – термін, який все частіше починає бути вживаним, являє собою історично та соціально варіативний комплекс настанов та практик, пов'язаний з плануванням сім'ї, відношенням до дитини та її виховання, ідентичність зі своєю батьківською роллю.

Порівнюючи тенденції радянського батьківства 70х рр. та 90х рр. ХХ століття (М.Майофіс, 2010) суттєва різниця полягає в тому, що батьки 70х загалом починають розуміти відмінності у психіці та психологічному стані між дітьми та дорослими, а тому у дорослих з'являється запит на спеціальне пояснення станів та особливостей дітей та потребу у появі нових професій, наприклад психолог[1.с.6]. В умовах ринкової економіки формування нових сімейних цінностей та змін в інституті батьківства породжують пропозицію нових товарів та послуг, а зміни ринку призводять до розповсюдження моди нові практики батьківства: відповідальний підхід до планування сім'ї, зміни в контрацептивній культурі, збільшення середнього віку народження жінкою першої дитини, зміни в психологічних патернах батьківства у чоловіків, наприклад партнерські пологи, що було неприпустимим для багатьох поколінь радянських чоловіків (К.Асонова, 2010) [1.с.80].

Останні десятиліття цифрове середовище перестало бути для дітей лише джерелом розваг, стаючи паралельною школою життя та починає впливати на інститут батьківства. З'являються нові терміни, які характеризують цифрових батьків напр. «sharent» від англійського (share-поширювати, parenting-батьківство), що був включений у 2016 році до The Collins Dictionary. Шарентінг

дозволяє батькам з гордістю та гумором демонструвати фото та відео своїх дітей не лише друзям та родичам по всьому світу, а й робить дитинство публічним, не зважаючи на бажання дитини.

Фотографія оголеного немовляти або засмучений малюк може виглядати зворушливо зараз, та чи не спричинить це цькування вашої дитини, коли вона підросте? Чи не може інформація, яку ви радо поширюєте, допомогти незнайомцям, що хотіли б ідентифікувати та знайти вашу дитину? (Media Literacy Council (MLC), «Клан Клік-Клац», 2017, с.17) [3].

Низка емпіричних досліджень присвячена вивченню ролі батьків у використанні Інтернету дітьми, сумісному використанню пристроїв із сенсорним екраном батьками з дітьми [4; 5], батьківському посередництву під час онлайн-переглядів [6]. Дослідники використання мобільних медіаприладів маленькими дітьми акцентують на важливості соціалізації із залученням батьків для розроблення здорових і продуктивних засобів інтеграції цифрових технологій у сімейне життя [7].

Особливою категорією цифрових батьків є педагоги, професія яких пов'язана з емоційною напругою, тривалими стресовими ситуаціями, перевантаженнями, жорсткими часовими рамками, необхідністю високої емоційної включеності до діяльності, контролем з боку адміністрації, високою відповідальністю перед батьками, суспільством та ін., що може впливати на їх відношення до дитини та її виховання, ідентичність зі своєю батьківською роллю. Одностатевий склад колективу, наявність конфліктів по вертикалі і горизонталі, знервована обстановка спонукають одних до медіа практик та медіа творчості з власними дітьми, а інших шукати способи економії своїх психічних ресурсів у руслі медіаскетизму і невтручанні у цифрове життя дитини.

Відповідно, метою статті є висвітлення результатів емпіричного дослідження окремих аспектів цифрового батьківства педагогів північних регіонів України та пошук категорії дітей з ознаками цифрової занедбаності з боку їх батьків - педагогів.

Матеріали та методи. Емпіричне дослідження базувалося на онлайн опитуванні з можливістю подальшого кількісного та якісного аналізу даних. Респондентами опитування стали педагоги Чернігівської області віком від 25 до 60+ років.

Розробка та процедура опитування. Розроблено та проводиться аналіз даних анонімного онлайн-опитування педагогів Чернігівщини. Запрошення пройти анонімне опитування онлайн з дослідницькою метою було запропоновано педагогам, що підвищували кваліфікацію при Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. К.Д.Ушинського. Опитувальник має коротку преамбулу на початку, де були представлена мета дослідження, та складався з відкритих і закритих запитань, які умовно можна поділити на чотири групи:

1) Загальні відомості (вік, стаж, предмет викладання, і т.д.);

2) Обізнаність щодо основних ризиків для дітей згідно з Національною стратегією захисту дітей у цифровому середовищі, кількість часу, проведеного у цифровому середовищі власної дитини/дітей, соцмережі в яких зареєстрована дитина/діти, тощо...;

3) Питання щодо стану здоров'я, хронічних захворювань власної дитини/дітей.

4) Теми, з яких педагоги спілкувалися з власною дитиною з метою її захисту в цифровому середовищі, тобто виконували функцію цифрових батьків.

Варто зазначити, що в м. Чернігів учні більшості державних закладів освіти, крім учнів молодшої ланки перебували на дистанційному навчанні близько двох навчальних років, що безумовно інтенсифікувало використання гаджетів та перебування онлайн. Відповіді (n=82) респондентів стосовно віку та стажу роботи вчителем представлені у відсотках нижче.

Рис.1. Розподіл респондентів за віком

Вкажіть, будь-ласка, Ваш вік

82 ответа

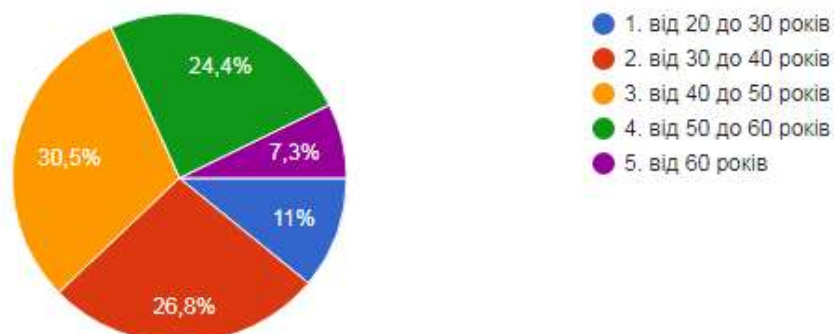
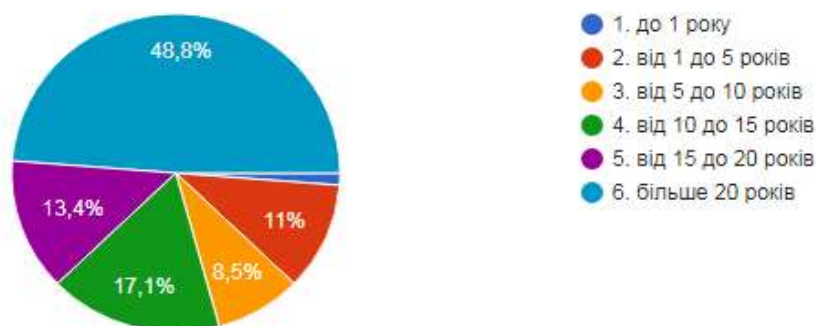

Рис.2. Розподіл респондентів за стажем роботи

Вкажіть, будь-ласка, який у Вас стаж роботи вчителем?

82 ответа

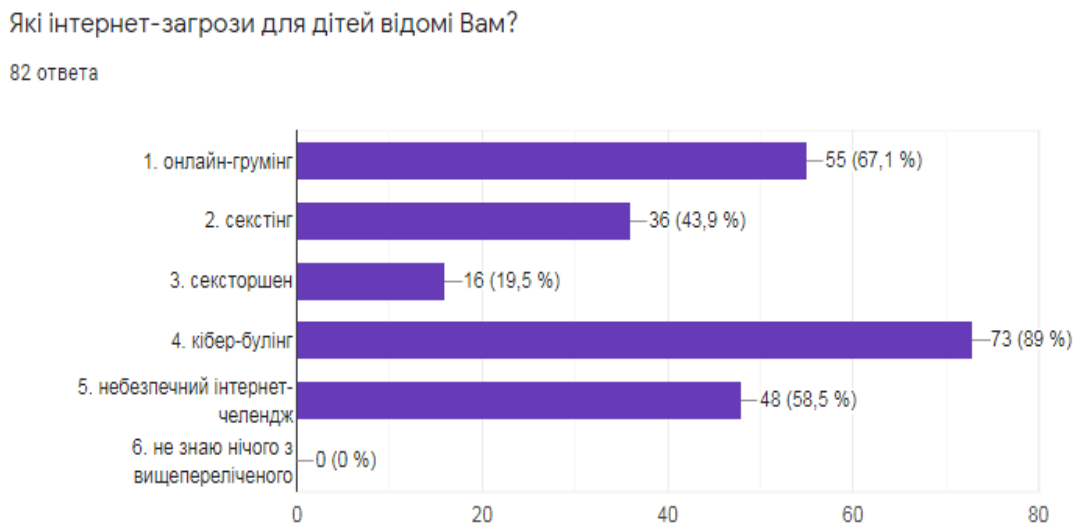

Більшість опитаних педагогів є батьками дітей підліткового віку (51%) та вказують на такі захворювання власних дітей, як: розлади органів зору, ШКТ, опорно-рухового апарату. При цьому, на думку батьків більшість дітей (47%) проводить менше 2х годин часу на добу, користуючись гаджетами.

На питання з «Що таке грумінг»? 18,3% респондентів вважають, що це приниження честі і гідності іншої особи в інтернеті, 11% вважають, що це відправлення через інтернет батьківських грошей дітьми у якості внесків під час інтернет-ігор, вірну відповідь вказали 70,7% педагогів. Попередні дані свідчать

про недостатній рівень обізнаності педагогів як цифрових батьків у питаннях небезпек, що чекають дітей онлайн.

Рис.3. Розподіл респондентів за параметром «відомі інтернет-загрози».

Здебільшого педагоги обізнані зі основними ризиками для дітей у цифровому середовищі згідно з Національною концепцією про захист дітей.

Рис.4. Розподіл респондентів за тематикою спілкування з дітьми.

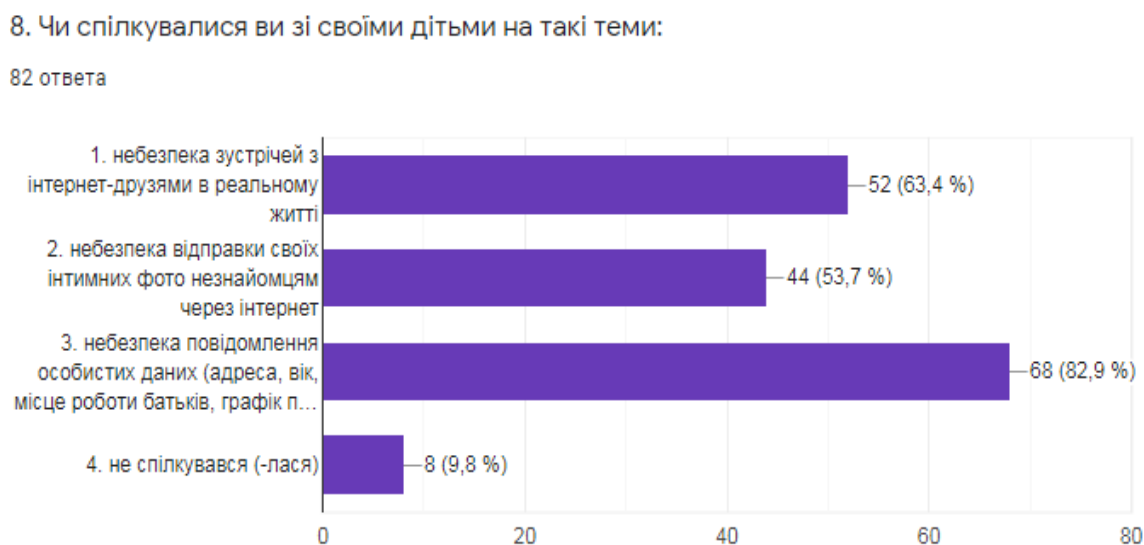
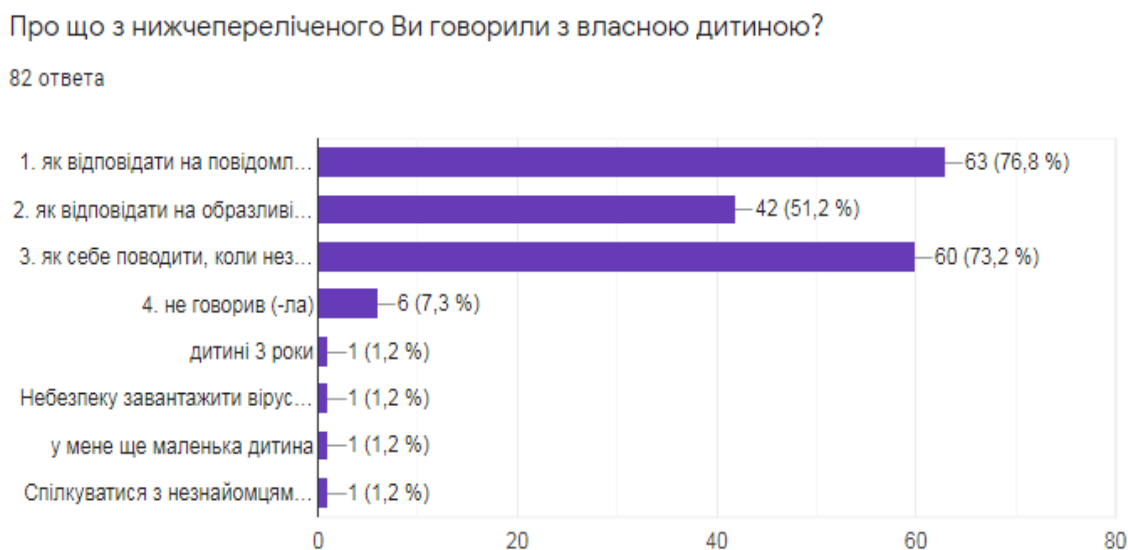

Рис.4.1. Розподіл респондентів за тематикою спілкування з дітьми стосовно цифрових загроз.

Педагоги, окрім вищезазначеного, у питаннях відкритого типу вказують, що спілкувалися з дітьми з тем: небезпека завантаження вірусів, контент, не відповідний віку дитини (стріми з нецензурною лексикою дорослих, що грають в шутери та криваві ігри), повна заборона спілкуватися з незнайомцями.

Висновки та перспективи подальших досліджень

В цифрову епоху неможливо повністю убезпечити дітей від кіберзагроз, проте можливо навчити основам критичного мислення, сформувати медіаімунітет та допомоги не стати здобиччю кіберзлочинців.

Висновки. Первинний наліз результатів дослідження, що триває дає підстави зробити наступні висновки:

– рівень обізнаності педагогів у сфері загроз для їх дітей у цифровому середовищі є недостатнім;

– сучасні науково-технологічні досягнення зумовлюють такі ризики, уникнути яких дитині неможливо; проте 9,8% респондентів не спілкувалися з власними дітьми про можливі небезпеку, з якими може зіткнутися кожен користувач кіберпростору;

– діти наразі є безпорадними перед викликами цифрового середовища; складно зберегти приватність у епоху шарентінгу;

– для формування гармонійного рівня цифрового батьківства необхідно використовувати можливості навчальної діяльності на курсах підвищення кваліфікації педагогів; формами та методами просвітницької з напрямку цифрового батьківства можуть бути: безпосереднє спілкування із компетентними фахівцями (бесіди, лекції, майстер-класи, дискусії, вікторини, тренінги, поліфункціональні ігри), перегляд та обговорення навчальних фільмів, конкретних життєвих ситуацій та їх моделювання, користування пам'ятками «Основи цифрової компетенції педагога».

Список використаних джерел:

1. М.Л.Майофис,(2010). Новое родительство и его политические аспекты. *Pro et Contra*. Т. 14. № 1/2. С. 6-19.
- 2.К.Асонова(2010).Новые ценности в детско-родительских отношениях. *Pro et Contra*. Т. 14. № 1/2. С. 78-93.
3. Клан Клік-Клац. Виховання дітей у цифрову еру.(2017). Відновлено з <https://edpro.ua/blog/informacijna-bezpeka>
4. Elias, N., & Sulkin, I. (2017). YouTube viewers in diapers: An exploration of factors associated with amount of toddlers' online viewing. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2017. 11(3). Retrieved from: <https://dx.doi.org/10.5817/CP2017-3-2>
5. Nansen, B. (2015). Accidental, assisted, automated: An emerging repertoire of infant mobile media techniques [Electronic resource] // *M/C Journal*, vol. 18(5). – Retrieved from : <http://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/1026>.
- 6.Nicoll B., Nansen B. Mimetic Production in YouTube toy Unboxing Videos. *Social Media + Society*. 2018. Juli – September. P. 1–12.
- 7.Zack, E., & Barr, R. (2016). The role of interactional quality in learning from touch screens during infancy: Context matters. *Frontiers in Psychology*. 2016. article 1264. Retrieved from : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5003922>